

Prawo w pigułce

**PAWELCZYK
KOZIK**

KANCELARIA
RADCÓW
PRAWNYCH

Krzysztof Kozik
radca prawny

e-mail: k.kozik@pawelczyk-kozik.pl

Wiktor Dymecki
ekspert ds. podatków

e-mail: b.pawelczyk@pawelczyk-kozik.pl

Intercyza – powód do nieufności czy wręcz przeciwnie?

W naszym społeczeństwie słowo intercyza ma raczej pejoratywny wydźwięk. Często przyszli małżonkowie, rozpoczynając rozmowę na temat rozdzielności majątkowej, zaczynają mieć wątpliwości czy partner, który wywołał ten temat, ma obawy co do trwałości związku. Czy relacja opiera się na miłości czy raczej dominuje aspekt ekonomiczny? Dlaczego nim się pobraliśmy, już dzielimy majątek?

W praktyce z zagadnieniem zawarcia umowy majątkowej małżeńskiej spotykamy się stosunkowo często. Zarówno nupturienci, jak i małżonkowie z pokaźnym stażem dopytują o celowość ustanowienia rozdzielności majątkowej, nie po to, aby zabezpieczyć swój majątek osobisty na wypadek rozwodu, ale żeby majątek współmałżonka był bezpieczny w razie niepowodzeń biznesowych. Często zdarza się bowiem, że lekarze i ich małżonkowie prowadzą działalność zarobkową obciążoną różnego rodzaju ryzykiem. W małżeństwie, w którym żona ma własną firmę, a mąż jest zatrudniony na podstawie umowy o pracę w szpitalu, niemal zawsze to firma żony generuje większe ryzyko dla wspólnego majątku. O ile odpowiedzialność osoby zatrudnionej na umowę o pracę jest co do zasady limitowana do wysokości trzykrotnego wynagrodzenia, o tyle odpowiedzialność przedsiębiorcy jest w zasadzie nieograniczona (odpowiada całym swoim majątkiem). Dlatego warto się zastanowić, jakie zasady odpowiedzialności obowiązują małżonków w konkretnych sytuacjach związanych z zaciąganiem zobowiązań.

Majątki w małżeństwie

Na początku należy doprecyzować, że w małżeństwie (jeżeli małżonkowie nie postanowią inaczej) istnieją trzy majątki. Każdy z małżonków posiada swój majątek osobisty, a ponadto łącznie posiadają majątek wspólny, który powstaje z mocy prawa z chwilą zawarcia małżeństwa. Na początku małżeństwa najczęściej majątki osobiste są większe od majątku wspólnego, który w dniu ślubu składa się jedynie z prezentów nowożeńców. Z czasem jednak majątek wspólny powiększa się, a majątki osobiste przeważnie nie ulegają zmianie lub zanikają. W skład majątków osobistych wchodzi m.in.

- przedmioty majątkowe nabyte przed powstaniem wspólności ustawowej,

- przedmioty majątkowe nabyte przez dziedziczenie, zapis lub darowiznę (chyba że spadkodawca lub darczyńca inaczej postanowił),
- prawa majątkowe wynikające ze wspólności łącznej podlegającej odrębnym przepisom (dotyczącym spółek cywilnych),
- prawa autorskie i prawa pokrewne, prawa własności przemysłowej oraz inne prawa twórcy,
- przedmioty majątkowe nabyte w zamian za składniki majątku osobistego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Warto w tym miejscu podkreślić, że w razie otrzymania darowizny lub spadku małżonek, na rzecz którego następuje przysporzenie, powiększa swój majątek osobisty. Jeżeli natomiast wola darczyńcy lub spadkodawcy było przeniesienie danego przedmiotu do majątku wspólnego, powinien wyraźnie to wskazać. Odnosząc się natomiast do majątku wspólnego, to jak już wspomniano, powstaje on z chwilą zawarcia małżeństwa i obejmuje przedmioty majątkowe nabyte w czasie trwania małżeństwa przez oboje małżonków lub przez jednego z nich. Do majątku wspólnego należą zatem w szczególności:

- pobrane wynagrodzenie za pracę i dochody z innej działalności zarobkowej każdego z małżonków,
- dochody z majątku wspólnego, jak również z majątku osobistego każdego z małżonków,
- środki zgromadzone na rachunku otwartego lub pracowniczego funduszu emerytalnego każdego z małżonków.

Każdy z małżonków jest uprawniony do współposiadania rzeczy wchodzących w skład majątku wspólnego oraz do korzystania z nich. Jednak korzystanie to powinno być w takim zakresie, jaki daje się pogodzić ze współposiadaniem i korzystaniem z rzeczy przez drugiego małżonka. Co istotne, w czasie trwania wspólności ustawowej, a więc od dnia ślubu do dnia śmierci, rozwodu lub zawarcia umowy majątkowej małżeńskiej (potocznie intercyzy), żaden z małżonków nie może żądać podziału majątku wspólnego. Nie może również rozporządzać ani zobowiązywać się do rozporządzania udziałem, który w razie ustania wspólności przypadnie mu w majątku wspólnym lub w poszczególnych przedmiotach należących do tego majątku.

Samodzielność w zarządzaniu majątkiem

Zasadą jest, że każdy z małżonków może samodzielnie zarządzać majątkiem wspólnym. Od tej zasady istnieją jednak wyjątki. W niektórych sytuacjach, gdy czynność prawna wiąże się

z istotnym obciążeniem finansowym, konieczna jest zgoda drugiego małżonka – kodeks rodzinny i opiekuńczy wymaga zgody m.in. na sprzedaż i zakup nieruchomości, gospodarstwa rolnego lub przedsiębiorstwa; ustanowienie hipoteki; dokonanie darowizny z majątku wspólnego. Zgoda współmałżonka nie będzie wymagana natomiast w stosunku do tzw. drobnych darowizn zwyczajowo przyjętych, przy czym o tym, czy dana darowizna jest drobna, każdorazowo będą decydowały okoliczności danej sprawy (sytuacja materialna małżonków). Ważność umowy zawartej przez jednego z małżonków bez wymaganej zgody zależy od potwierdzenia umowy przez drugiego małżonka. W przypadku jednak jednostronnej czynności prawnej, takiej jak darowizna, dokonanej bez wymaganej zgody drugiego małżonka, czynność jest nieważna.

Jak odpowiadają małżonkowie za zobowiązania?

Mając powyższe na uwadze, warto się zastanowić, jaką odpowiedzialność za zobowiązania będą ponosić małżonkowie w przypadku, gdy będąc w ustroju wspólności ustawowej, zaciągną zobowiązanie za zgodą lub bez zgody małżonka. W razie zaciągnięcia zobowiązania w trakcie trwania wspólności majątkowej, za zgodą małżonka, istnieje możliwość zaspokojenia się wierzyciela bez ograniczeń z majątku osobistego małżonka-dłużnika oraz z majątku wspólnego małżonków. Gdy współmałżonek nie udzielił zgody, istnieje możliwość zaspokojenia się wierzyciela bez ograniczeń z majątku osobistego małżonka-dłużnika oraz tylko z niektórych składników majątku wspólnego (tj. w szczególności z wynagrodzenia za pracę, dochodów uzyskiwanych z innej działalności zarobkowej lub praw autorskich). Gdyby w danym małżeństwie jeden z małżonków prowadził firmę, to w razie zaciągnięcia zobowiązania w związku z prowadzeniem przedsiębiorstwa, wierzyciel może zaspokoić się z niektórych składników majątku wspólnego, tak jak w przy-

padku zobowiązań zaciągniętych bez zgody małżonka (zob. poprzednie zdanie) oraz z przedmiotów majątkowych wchodzących w skład przedsiębiorstwa.

Powstaje zatem pytanie, jak odpowiedzialiby małżonkowie, gdyby ustanowili rozdzielność majątkową? Nim udzielimy na nie odpowiedzi, należy zauważyć, że małżonkowie mogą przez umowę zawartą obowiązkowo w formie aktu notarialnego wspólność ustawową rozszerzyć lub ograniczyć albo ustanowić rozdzielność majątkową lub rozdzielność majątkową z wyrównaniem dorobków. Z uwagi na ograniczone ramy niniejszego artykułu skupimy się wyłącznie na rozdzielności majątkowej. Umowa taka może być zawarta zarówno przed zawarciem małżeństwa, jak i w jego trakcie. Co więcej, ustawodawca dopuszcza możliwość zmieniania i rozwiązania takiej umowy – wtedy powstaje między małżonkami wspólność ustawowa, chyba że strony postanowiły inaczej. Ustanowienie rozdzielności majątkowej oznacza, iż każdy z małżonków zachowuje zarówno majątek nabyty przed zawarciem umowy, jak i majątek nabyty później. W związku z tym każdy z małżonków zarządza samodzielnie swoim majątkiem i nie istnieją wymogi dotyczące wyrażania zgody przez drugiego małżonka na dokonanie czynności prawnej. Odpowiadając na wcześniej zadane pytanie, każdy z małżonków odpowiada za zaciągnięte przez siebie zobowiązania swoim majątkiem. Ważne jest jednak, że każdy z małżonków może powoływać się względem innych osób (np. kontrahentów, banków) na umowę majątkową małżeńską tylko wtedy, gdy jej zawarcie oraz rodzaj umowy były tym osobom wiadome. Jeżeli zatem nie uda się wykazać, iż w dniu zawarcia umowy osoba trzecia wiedziała o umowie majątkowej małżeńskiej, odpowiedzialność będą ponosić małżonkowie z majątku wspólnego tak jakby umowy majątkowej nie zawarto.

Na co warto uważać

Nie należy również zapominać, że wielu kontrahentów, a zwłaszcza instytucje finansowe (kredytodawcy, leasingodawcy), wymagają, aby umowę podpisali oboje małżonkowie lub przynajmniej, żeby drugi małżonek umowę poręczył lub wyraził na nią zgodę. Ten niewinny podpis współmałżonka ma bardzo istotne konsekwencje, gdyż w razie podpisania umowy przez oboje małżonków lub jej poręczenia odpowiadają oni majątkami osobistymi i wspólnym. Z kolei w razie wyrażenia zgody małżonek zaciągający zobowiązanie odpowiada swoim majątkiem osobistym oraz majątkiem wspólnym.

Nie w każdym przypadku wprowadzenie rozdzielności majątkowej małżeńskiej jest najbardziej optymalnym rozwiązaniem ograniczającym ryzyka biznesowe małżonków. Przed podjęciem decyzji o zawarciu takiej umowy należałoby przeanalizować zastaną sytuację majątkową małżonków, potencjalne ryzyka, jakie wiążą się z ich działalnością zarobkową, oraz zaplanować, czy np. rozdzielność nie obniży zdolności kredytowej małżonków, której odzyskanie będzie możliwe tylko dzięki podpisowi pod umową drugiego współmałżonka, co *de facto* będzie powrotem do punktu wyjścia.

Podstawa prawna:

- ustawa z 25 lutego 1964 roku – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. 2015.583 ze zm.)